

14

El Museu d'Història de Barcelona, mirall de la ciutat

La imatge de portada que teniu a les mans mostra les bateries antiaèries del Turó de la Rovira retallades al cel i les construccions del Carmel que han crescut allà on es van aixecar les barraques. Són dos temes que en els darrers anys s'han tractat des del Museu d'Història de la Ciutat.

Sobre el primer, en aquest butlletí hi teniu l'explicació del *Tercer camp de treball internacional a les defenses anti-aèries* que es durà a terme amb la col·laboració del Memorial Democràtic.

Sobre el segon, us anunciem que l'exposició "*Barraques. La ciutat informal*" que us vam comentar en el darrer butlletí, es presenta a la casa Padellàs a partir del 17 de juliol de 2008.

Institut de cultura: **MUSEU D'HISTÒRIA**
DE LA CIUTAT

MHCButlletí

BUTLLETÍ DEL MUSEU D'HISTÒRIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA
SEGON QUADRIMESTRE DE 2008. ANY V. NÚM. 14

REPENSAR GAUDÍ AL PARK GÜELL

El Park Güell és un dels grans punts d'atracció dels visitants que acudeixen a Barcelona atrets pel nom d'Antoni Gaudí. L'objectiu d'aquest projecte de remodelació és fer visible la ciutat a través de la figura de Gaudí però al mateix temps definir amb tot el seu dramatisme estètic la singularitat del Park Güell i de la figura de Gaudí. El projecte vol prendre com a punt de partida la mateixa **Casa del Guarda**. A la planta superior o dels cambres dormitori s'ubiquen els dos espais que desenvolupen els dos arguments centrals del projecte expositiu. En primer lloc, el dedicat a les condicions de planejament i construcció del Park Güell, en origen, un projecte formulat per Eusebi Güell per crear una urbanització segons els esquemes utòpics –i burgesos alhora– de la ciutat-jardí. Però Gaudí ho transforma de manera radical a través d'un insòlit procés de creació que trenca els límits estètics entre la natura i l'obra d'art entesa com "artifici". El diàleg o la mimesi de la natura ha estat una de les

grans qüestions al llarg de tota la història de l'art que Gaudí resol de manera dramàtica i creativa a base d'incrementar les tensions entre aquests dos principis. L'altre tema a tractar és la personalitat de Gaudí com un artista isolat o, fins i tot, fora de context per potenciar les condicions en les que l'arquitecte es mostra més allunyat del modernisme/Art Nouveau com estil internacional presentant l'arquitecte des d'un doble punt de vista. D'una banda, justificant la seva racionalitat tècnica, el domini dels recursos tècnics i teòrics que li permet convertir en arquitectura i paisatge el que havien estat només projectes ideals o utòpics. De l'altra, insistint en l'ideari que el va portar a crear una obra plena de continguts simbòlics en total contradicció amb els corrents majoritaris de l'arquitectura occidental moderna.

A les golfes, uns espais d'una gran bellesa sota les corbes del teulat, es volen tractar dues qüestions complementàries respecte a Gaudí i al Park Güell. En primer

lloc, es tractarà sobre l'arquitectura modernista a Barcelona –dels diversos "modernismes" de la ciutat– que presentarem com un moviment perifèric, propi d'una cultura allunyada dels grans nuclis de producció, però per això mateix d'una gran originalitat. D'aquesta manera la visió democràtica de la ciutat projectada per Cerdà quedaria trencada per la singularitat que els propietaris donen a les seves construccions, fet que s'explica per la situació marginal de Barcelona dins del context europeu de la fi de segle. El darrer lloc es farà una referència a l'arquitectura de les grans ciutats Art Nouveau europees, tant les grans capitals, París o Brussel·les que defineixen un estil internacional però també d'altres ciutats perifèriques, el cas d'Hèlsinki, Riga, Ljubljana, Darmstadt que, com Barcelona, prenen posició en un difícil equilibri entre la modernitat i la tradició.

Mireia Freixa

ARQUEOLOGIA EN DIRECTE

L'arqueologia s'està convertint cada cop més en un element de la vida quotidiana de les nostres ciutats. Sovint, els arqueòlegs desenvolupen la seva feina enmig de processos constructius complexos, tot fent tasques de recerca que desperten la curiositat de la gent. Sovint, també, la gent es pregunta com i per a què es fan aquestes investigacions, ja que no els sembla gaire normal que pugui conèixer la investigació científica del passat amb processos industrials lligats a la renovació del futur. Finalment, les qüestions sobre les troballes i els resultats de la tasca són usuals, marcant el colofó del procés, ja que és pròpia dels humans la curiositat per entendre allò tant proper com desconegut. Són diverses les activitats que han aprofitat l'arqueologia urbana a la ciutadania des que es va inaugurar l'exposició "L'arqueologia a Barcelona. Un passat amb futur". Entre aquestes activitats, *Arqueologia en directe* ha estat una de les més demandades i exitoses. Els motius són clars, ja que des del Museu es donava la possibilitat

d'assistir a una intervenció arqueològica en directe on els visitants podien seguir el procés de treball dels arqueòlegs i, sobretot poder dialogar amb ells, preguntant aquells dubtes i inquietuds que tinguessin sobre el tema.

La intervenció s'ha desenvolupat al Monestir de Santa Maria de Pedralbes, a la part baixa i el pati posterior de la Sala Capitular. La intenció d'aquesta proposta se situa en una línia d'acostament del públic a l'ofici d'arqueòleg; hom pretenia més donar a conèixer els processos que no pas els resultats d'aquests. I així ha estat. Les visites, realitzades durant el mes d'abril de 2008, es van dirigir a grups formats per adults, famílies i també per alumnes de les escoles que participen en el projecte *Patrimonia'm!*, que han pogut seguir des d'una primera línia la feina dels arqueòlegs. Les inquietuds tant de grans com de petits anaven en aquesta línia: quines eines fa servir l'arqueòleg; com ho fan per no trencar els objectes; com es documenten els moments histò-

rics, com saber a quina època pertany una peça o de quins materials solen ser els objectes trobats en les excavacions, eren algunes de les preguntes més usuals dels visitants de totes les generacions, i un llarg etc., que l'Elisa Segué, directora de l'excavació, els anava responent en directe. En resum, una experiència altament positiva, on assistir a l'espectacle, entès com a experiència visual i cultural en directe, d'una excavació arqueològica, ha pogut aportar uns continguts més humans i directes sobre l'ofici d'arqueòleg i les seves vivències i, alhora, poder reflexionar sobre la manera com l'arqueologia contribueix al coneixement històric.

Sandra Ruano i Ferran Puig

1. *Patrimonia'm* és un projecte de proximitat, amb l'objectiu d'establir vincles de treball cooperatiu amb els centres educatius més propers al museu. Cada centre "adopta" un monument de la Barcelona romana i desenvolupa una activitat d'aprenentatge completa al seu entorn, en diferents espais (l'aula, el Museu, les restes arqueològiques...) i en diferents aspectes: història, arqueologia, conservació, difusió.

UN PASSEIG DE PERCEPCIONS PEL MUSEU MONESTIR DE PEDRALBES

Un passeig de percepcions és una activitat de l'MHCB al Museu-Monestir de Pedralbes que pretén treballar en col·laboració amb les escoles i facilitar l'accés de nous públics al museu. Es tracta, en aquest cas, d'un projecte de proximitat per a les escoles dels districtes de Les Corts i Sarrià-Sant Gervasi que va ser concebut inicialment per als nens i nenes de segon cicle d'educació infantil (de 4 i 5 anys). L'any passat s'engegà l'activitat mitjançant una prova pilot amb quatre centres del Districte de les Corts. La valoració positiva i el grau de satisfacció mostrat per les escoles participants han portat el museu a ampliar el projecte amb dos centres més del Districte de les Corts i set centres del de Sarrià-Sant Gervasi. Enguany participaran en l'activitat 370 alumnes, que visitaran el museu durant els mesos d'abril i maig.

A banda de l'augment considerable dels alumnes participants en aquesta activitat, el més significatiu d'enguany és la inclusió en el projecte d'algunes escoles que acullen a les seves aules nens i nenes amb discapacitats intel·lectuals i físiques. Les característiques del lloc –proper a les escoles dels dos districtes i alhora aïllat del trànsit de la ciutat– i, fonamentalment, la idoneïtat de l'activitat per a aquest tipus d'alumnes expliquen l'interès mostrat. La participació

d'aquests nens no ha suposat cap alteració substancial del projecte inicial, si bé s'han adaptat algunes de les activitats i fet accessibles alguns espais per tal que tots hi puguin participar.

L'objectiu d'*Un passeig de percepcions* és donar a conèixer als nens i les nenes el Monestir de Pedralbes, un espai característic del seu entorn, a través d'un passeig multisensorial en què la música és la protagonista, si bé no única. En el recorregut també es treballa l'educació estètica a través de la percepció amb els sentits de la vista, el tacte i l'olfacte, i l'apreciació del silenci i la calma, per tal de despertar la sensibilitat i l'emoció en la percepció de l'entorn. El desenvolupament d'aquesta activitat implica una formació prèvia del professorat, que es duu a terme en dues sessions. L'objectiu d'aquesta formació és proporcionar als mestres una sèrie de recursos i de propostes per tal de poder fer un treball a l'aula previ a la visita al Monestir.

En aquesta proposta per a l'escola bàsicament es treballa un repertori de cançons i músiques de sac de gemecs, flauta o percussió relacionades amb les que sentiran durant la visita-concert-espectacle al Monestir. Altrament, també es proposa un seguit d'activitats que permeten treballar transversalment l'expressió plàstica, el medi natural, la des-

coberta d'un mateix, el llenguatge i l'expressió corporal. A l'escola es fan treballs de formes i volums; es donen a conèixer les plantes, els arbres i les flors del claustre del Monestir; es treballa el silenci, l'escolta, els valors i el respecte; amb les cançons, els rodolins i la poesia es treballa el llenguatge i l'expressió corporal a través del moviment i la dansa. Cada escola adapta el projecte en funció d'allò que li interessa treballar i de les necessitats dels seus alumnes.

Aquest treball previ permet que, quan els infants participen de la visita-concert-espectacle al Monestir, reconeguin els espais, les músiques i els elements característics dels diferents espais del monestir. L'església es percep com un espai especial per viure el silenci i escoltar l'orgue i la veu, observar les llums de colors que es filtren a través dels vitralls i sentir l'olor de la cera. Al claustre reconeixen formes i textures que s'han treballat a l'aula: la quadratura del claustre i els arcs apuntats, la pedra freda a l'ombra o calenta al sol, la gespa suau i humida, la fusta rugosa dels troncs dels arbres, l'olor i el color dels rosers i tarongers florits i de les plantes aromàtiques del jardí medicinal... En aquest espai de calma i tranquil·litat els acompanya la remor de l'aigua de la font de l'Àngel i el ressò de les seves veus dins del pou. Escolten i canten al ritme dels sons dels pots de la cuina i imaginen que mengen en silenci mentre escolten una poesia. Per acabar, s'uneixen al ritme d'una música com la que es podia sentir a la cort de la reina Elisenda, la que fou fundadora del Monestir de Pedralbes.

Amb aquest projecte el Museu enceta un nou tipus de visites que s'aniran adaptant a col·lectius diversos amb l'objectiu d'oferir una visita al Monestir a través d'una lectura sensorial d'un espai inigualable com és el de Santa Maria de Pedralbes, un veritable «passeig de percepcions».

Gemma Bonet i Anna Castellano

CERÀMICA A LA MANERA DE LIGÚRIA

A Barcelona, la presència de ceràmica produïda en diversos tallers d'Itàlia és un fet conegut i constatat en diferents intervencions arqueològiques efectuades a la nostra ciutat. Entre aquests centres productors, el que més predomina és el de l'àrea de la Ligúria, és a dir, Gènova, Savona i Albisola, amb l'anomenada ceràmica blau *berettino*, que es caracteritza per tenir una coberta d'esmalt blau clar, a vegades tirant a gris, sobre la qual es disposa la decoració a base de motius vegetals o paisatges figurats, amb un color blau més fosc.

Dins del marc del projecte museístic del futur Centre Cultural del Born, s'està duent a terme l'estudi dels diferents materials (ceràmiques, metalls, matèria orgànica, elements petris, vidre...) que han proporcionat les excavacions efectuades a l'antic Mercat del Born i el seu entorn immediat, com ara a la plaça Comercial, el passeig Picasso i el passeig del Born, entre altres. Aquesta investigació ens ha permès identificar un nou tipus de ceràmica de producció local, amb un fort ascendent en les produccions lígurs del moment, i que es localitza en contextos arqueològics de finals del segle XVII i inicis del segle XVIII (fins al 1714).

S'han documentat peces decorades en blau sobre una coberta blau cel –imitant el *berettino* lligur–, que havien estat considerades importacions italianes i no produccions locals. Es tracta d'una versió al gust italià de la coneguda ceràmica blava catalana decorada en blau sobre fons blanc, del grup de la botifarra, que tradi-

cionalment s'ha anomenat així perquè en algun lloc de l'orla es pot observar un traç gruixut formant un semicercle, dels extrems del qual surt una línia més prima, recordant la imatge d'aquest embotit. Les formes més representades en aquesta producció corresponen a plats amb ala, escudelles, escudelles de boca ampla i un cistell de fireta. Els temes decoratius emprats segueixen les mateixes pautes que la ceràmica blava catalana decorada en blau sobre blanc, amb motius vegetals, animals, figures o paisatges, inspirats també en les ceràmiques importades d'Itàlia.

En els plats, la decoració només es localitza a l'anvers i està formada per una orla amb un ram vegetal, que es repeteix tres vegades, sobre un fons blau cel amb ocells volant, entre els quals es dibuixa el motiu de la botifarra. Aquesta orla emmarca una figura central, que en el nostre cas és de tipus animalístic: una llebre, un gos i un *Agnus Dei* (representació mística de Crist com l'Anyell de Déu). Per contra, les escudelles estan decorades, tant a l'interior com a l'exterior, amb els temes tradicionals de la botifarra, com ara vaixells de vela i animals com a motius centrals, envoltats d'elements vegetals i paisatges.

Entre les ceràmiques blau *berettino* d'origen lligur i les de «blau sobre blau» barcelonines es poden observar diverses diferències. Podem dir, per exemple, que l'esmalt de les catalanes no és tan depurat ni brillant com el de les lígurs; que els plats italians estan decorats en la part pos-

terior amb *cestinos* o motius vegetals, mentre que els locals deixen el revers en reserva, i que en la decoració dels paisatges italians es troba la típica casa de la zona propera a Gènova, formada per un cos central acompanyat d'una torre, mentre que en les produccions barcelonines s'hi pot observar la típica masia catalana. Altres diferències també poden ser que les parets de les ceràmiques locals són més gruixudes, i que no presenten la marca del terrisser a l'anvers.

Quan estudiem els objectes que trobem en una excavació arqueològica, sovint oblidem que és precisament la moda la que marca la vida diària. O també que la necessitat de satisfer les demandes socials, de voler aparentar més del que realment s'és, motiva que es requereixin objectes o arquitectures d'un nivell adquisitiu superior a les possibilitats econòmiques que es poden suportar. Aquesta demanda provoca que es facin imitacions dels productes de moda, per tal de poder adquirir-los a un menor cost monetari. Actualment passa exactament el mateix amb les falsificacions de les marques de prestigi, elaborades, majoritàriament, a la Xina. Aquest estudi connecta el passat amb el present, atès que en ple segle XXI, en alguns aspectes, les coses no han canviat.

Núria Miró i Alaix

[a l'esquerra]
Plat d'ala amb la figura de l'*Agnus Dei*. MHC B-23992.
Mercat del Born

[a la dreta]
Escudella de boca ampla. MHC B-25596.
Pl. Comercial.

LA CENTRAL DEL MUSEU D'HISTÒRIA

En la construcció de la nova llibreria del Museu hem tingut presents una hipòtesi i dos objectius:

La hipòtesi està relacionada amb el que implica vincular-se a una institució com el Museu d'Història de la Ciutat. A més d'acollir una col·lecció patrimonial fonamental tant per comprendre el passat com per a la construcció de qualsevol discurs pertinent sobre el present i el futur de la ciutat, el Museu és un lloc de trobada i un espai de comunicació i diàleg. Per la projecció de les seves activitats i de les seves exposicions temporals, però també per la capacitat de suscitar inquietuds i formular interrogants, el Museu és un generador permanent de reflexions, un espai en el qual, i des del qual, el públic interpreta un discurs i planteja preguntes al voltant de la transformació de la ciutat en la qual viu o que visita.

I el primer objectiu té a veure amb la projecció cultural de Barcelona: en l'imaginari europeu actual, la cultura, o millor dit, la particular síntesi entre tradició i avantguarda que brinda l'efervescència creativa de la ciutat, és un dels trets que defineixen Barcelona. La cultura és la seva identitat com a centre de creació, com a gran plaça on conflueixen tradicions complexes i contradictòries amb una extensa amalgama de tendències artístiques, teatrals, literàries i musicals innovadores.

Si la cultura és l'eix central a partir del qual una bona part dels visitants recorre la ciutat, són els escenaris del passat artístic i les expressions del seu bategar present el que busquen i perceben als monuments, als museus, als escenaris, a les llibreries, als carrers i als parcs que visiten. Si al final del recorregut el visitant troba en el Museu d'Història la síntesi de totes les ciutats visitades, la seva llibreria hauria de ser capaç d'expandir i dialogar amb aquesta demanda a la vegada real i imaginària d'urbs cultural que guia gran part dels nostres visitants. El segon objectiu és construir una llibreria centrada en la història urbana i en la vida de la ciutat com a tema. En l'orientació més recent dels estudis culturals, l'anàlisi de les formes de la vida urbana apareix com un punt de confluència de disciplines acadèmiques diverses com ara la història, la geografia, la sociologia, l'antropologia i l'arquitectura. Llegir la ciutat emergeix com un principi capaç de donar cohe-

rència a un conjunt de reflexions que, tot i provenir de perspectives molt allunyades entre si, tracten d'aportar lucidesa sobre el nostre present. Una bona part del pensament actual sobre el món contemporani és, d'alguna manera, una reflexió sobre la vida a les ciutats. Que totes aquestes reflexions tan heterogènies conflueixin en una llibreria pot convertir-la, per molts lectors, en un espai de referència especial. Així doncs, conscients que ens hem de convertir en un estri per al diàleg entre el Museu i el seu públic que, al mateix temps, reforci els llaços intel·lectuals i emotius entre la ciutat i els seus visi-

tants, voldríem proposar una llibreria que prengui la vida a les ciutats com a eix temàtic, una llibreria capaç de teixir vincles i reunir afinitats: entre els visitants i la ciutat, entre els lectors i els seus itineraris urbans.

Antonio Ramírez

Prehistòria al cor del Raval

LA INTENSA ACTIVITAT ARQUEOLÒGICA A LA CIUTAT DE BARCELONA FA QUE EL CONEIXEMENT DE LA SEVA HISTÒRIA I EVOLUCIÓ CANVIÏ CONSTANTMENT. DE MICA EN MICA ES VA RECONSTRUÏNT EL PUZLE DEL PASSAT, DEL QUAL ENCARA ENS MANQUEN PECES. UN DELS ASPECTES, PERÒ, QUE HA CANVIAT MÉS EN ELS DARRERS TRENTA ANYS HA ESTAT LA DESCOBERTA DEL PASSAT PREHISTÒRIC DEL PLA DE BARCELONA, DEL QUAL NOMÉS TENÍEM DADES PARCIALS OBTINGUDES ARRAN DE TROBALLE DISPERSES I FORTUÏTES. ACTUALMENT ES POT AFIRMAR QUE DURANT LA PREHISTÒRIA AQUEST TERRITORI VA ESTAR OCUPAT INTENSAMENT, MOLT ESPECIALMENT L'ÀREA QUE ACTUALMENT CONFIGURA EL DISTRICTE DE CIUTAT VELLA.

El tret de sortida el va donar la intervenció a l'entorn del monestir de Sant Pau del Camp l'any 1989. Posteriorment s'han documentat restes prehistòriques a quasi totes les intervencions arqueològiques dutes a terme en aquesta zona del Raval (carrer Sant Pau, Reina Amàlia). Així mateix també s'han excavat nivells de l'edat del bronze o del neolític a la plaça Vila de Madrid, al carrer del Pi, al solar del mercat de Santa Caterina i a l'entorn dels carrers Fonollar i Jaume Giralt, sense oblidar la interessant intervenció, actualment en procés d'estudi, al carrer Nou de la

Rambla, al solar on s'ha construït el nou conservatori del Liceu. El panorama va canviant, i a hores d'ara es pot donar una visió global del paleopaisatge i l'ocupació del pla de Barcelona en època prehistòrica.

En aquesta breu introducció del passat més remot del territori de la nostra ciutat no es pot oblidar citar les troballes a la muntanya de Montjuïc, bressol de Barcelona. Arran de les obres i transformacions que va patir el turó amb motiu dels Jocs Olímpics de l'any 1992, es va poder excavar un taller d'extracció de jaspi a la zona del Morrot. Aquest taller, de moment, són les restes més antigues documentades a Barcelona, a banda de les restes paleontològiques localitzades al llarg del primer quart del segle XX a diverses zones de la ciutat, com a les coves del Park Güell. El taller de jaspis del Morrot ha estat estudiat i els resultats s'han publicat en una monografia dirigida per Eudald Carbonell, Artur Cebrià i Robert Sala.

El descobriment del jaciment de Sant Pau del Camp, al final dels anys vuitanta, representa un dels esdeveniments més importants de la prehistòria, no només de Barcelona sinó de tot Catalunya. Parlem d'un assentament estable del neolític i de l'edat del bronze, amb una zona de poblat i una de necròpolis, que ha proporcionat molta informació de tipus econòmic, tecnològic, social i paisatgístic. En el moment de l'excavació es van donar a conèixer informacions puntuals a diversos mitjans, però mancava un estudi

aprofundit i global de les restes exhumades i la seva interpretació arqueològica.

És per això que des del Museu d'Història es va impulsar un conveni amb el Departament de Prehistòria de la Universitat Autònoma de Barcelona, per tal de tirar endavant aquest estudi i posterior publicació. La direcció del projecte és del doctor Miquel Molist, qui coordina un equip interdisciplinari d'especialistes per a l'estudi de la prehistòria del pla de Barcelona. Els treballs van començar amb la revisió de l'excavació de l'any 1990 a la caserna de la guàrdia civil de Sant Pau del Camp. El resultat final d'aquesta primera fase del projecte n'ha estat la publicació a la revista *QUARHIS*, presentada aquest mes de maig. Amb aquesta publicació es pot assegurar que s'ha avançat molt en el coneixement de l'època neolítica a la ciutat de Barcelona i a Catalunya.

Es tracta d'un estudi monogràfic amb un total de deu articles, escrits per especialistes en el tema. El treball ha estat dedicat *in memoriam* a l'arqueòloga Alcía Estrada, que fa poc que ens ha deixat; la seva darrera aportació ha estat precisament aquest estudi.

El primer que cal assenyalar és que ens trobem davant d'un assentament d'hàbitat sedentari, amb un mínim de mobilitat, molt proper a la línia de costa, cosa que s'ha de destacar, atès que són pocs els nuclis coneguts a la façana marítima del nostre país en època prehistòrica. Aquesta zona habitada, amb restes de diversos tipus de llars de foc, fosses de combustió mig soterrades i sitges, es pot datar al llarg de totes les fases del neolític antic. L'assentament estable estaria construït amb materials peribles, que deixen poques empremtes; és un tipus de construcció, amb restes vegetals especialment, que cada cop està més constatat al llarg de la Mediterrània occidental.

Pel que fa a la necròpolis, es van excavar un total de 24 enterraments d'època neolítica. La majoria són enterraments en fossa, de planta ovalada. Es van poder diferenciar dos sectors, un a la zona sud-est de l'excavació, on es van documentar nou inhumacions, i la resta a la zona sud.

Aquesta zona cementirial és única dins el moment del neolític postcardial a Catalunya, i es tracta del precedent dels sepulcres de fossa, més coneguts al llarg del territori del nostre país. Al llarg de l'estudi s'ha fet una sistematització dels possibles rituals funeraris, cosa difícil atès que aquesta

de microestriació dentària. Cal destacar la presència de diversos cranis amb trepanacions.

De l'estudi de la ceràmica d'època neolítica exhumada, es desprèn que és un conjunt remarcable pel que fa a la qualitat i a la quantitat. La matèria primera utilitzada és local, i hi ha varietat de formes i decoracions. S'ha de fer una diferenciació clara entre la ceràmica dels enterraments, normalment peces senceres, i la recuperada a la zona d'hàbitat i sitges, molt més fragmentada i diversa.

La indústria lítica és un dels fòssils directors més remarcables d'un jaciment prehistòric, i en aquest cas s'han fet tres articles incidint en aspectes diversos. El primer que cal destacar és la seva excepcionalitat pel que fa a la quantitat i la qualitat, i en especial l'aprofitament intensiu del jaspi al llarg del neolític antic; jaspi que, recordem, prové de la muntanya de Montjuïc. Pel que fa al material macrolític, una bona part el constitueixen molins i morters, la majoria fets també amb grès de Montjuïc.

Les restes faunístiques també han estat objecte d'un article.

La ramaderia era molt important en època neolítica, cosa que ha quedat demostrada en el registre faunístic del jaciment. Cal destacar la presència d'ovelles i cabres, de bovins i de porcs domèstics, així com restes de gossos. També s'han documentat restes d'animals salvatges, que deurien ser caçats, com cérvols, cabirols, porcs senglars i cabres salvatges. Pel que fa a les restes malacològiques, malgrat trobar-nos davant d'un assentament a la costa, la majoria de curculles recuperades havien estat recollides ja mortes, i no es pot afirmar que fossin consumides pels habitants del poblat.

Finalment cal assenyalar que també hi ha una aproximació a l'agricultura i l'alimentació vegetal dels habitants del poblat de Sant Pau, així com de l'aprofitament de l'entorn forestal. Tot això ens dibuixa un paisatge concret, amb unes espècies vegetals definides.

Simplement s'ha volgut donar aquí una breu pinzellada dels diferents temes que es troben a la publicació monogràfica sobre Sant Pau a la revista *QUARHIS*. Només queda per remarcar la importància que aquest estudi surti a la llum i es doni a conèixer tant a la comunitat científica com al públic en general. El Museu d'Història de la Ciutat té com a objectiu vetllar i promoure l'estudi de la història de Barcelona, des del passat més remot fins a l'actualitat, i promoure aquest tipus d'estudi i revisions és un camí vàlid per avançar en aquest coneixement.

Carme Miró Alaix

Responsable del Pla d'Arqueologia Urbana

2

necròpolis consta d'una gran varietat de sepultures i no hi ha un únic tipus d'enterrament, ni una sola forma de disposar-hi el difunt. Després de la revisió i recerca final s'ha de seguir afirmant que es tracta d'una necròpolis única i sense cap paral·lel proper. Per completar la informació donada per la necròpolis hi ha l'estudi de les restes humanes, on es poden trobar dades amb relació a grups d'edat i sexe i a possibles patologies, com també estudis d'ADN i

3

1 Vista general de l'excavació de St. Pau del Camp. Campaña 1990

© MHC B

2 Material procedent de St. Pau del Camp. Campaña 1990

© MHC B

3 Enterrament neolític de St. Pau del Camp. Campaña 1990

© MHC B

ESMOCADORA

Un dels objectes més familiars en la vida domèstica durant més de tres segles eren les esmocadores. També conegudes com “espaviladores” o “tissores per espavilar”, aquestes peces, físicament molt semblants a unes tisores, servien per “esmocar”, és a dir, per tallar i retirar el ble cremat de les candeles.

Fins a l'aparició de les làmpades de querosè i d'oli de parafina a la segona meitat del segle XIX, la candela era una de les poques fonts d'il·luminació artificial existents. La qualitat de la llum que emetia depenia del material amb què estava confeccionada, bàsicament sèu i cera. Les candeles de sèu eren les més populars perquè eren molt barates, ja que es confeccionaven amb greix d'animal adquirit als escorxadors municipals. Eren, però, d'una qualitat molt pobre i amb una llum d'intensitat baixa, fumejaven abundantment, desprenien una olor forta i es fonien amb rapidesa. Les candeles de cera, en canvi, eren molt valorades perquè feien una llum brillant i clara i produïen menys fum. Normalment es confeccionaven amb cera importada del nord d'Àfrica, d'Orient o del Bàltic i, en conseqüència, el seu cost econòmic era molt elevat, per la qual cosa quedaven relegades a usos molt específics, com ara les cerimònies religioses, algunes de les organitzades pel municipi o bé el consum de luxe.

Unes i altres candeles necessitaven ser esmocades amb major o menor freqüència per tal de retirar el ble cremat i, així, retardar-ne la consumició i l'aparició de fum i d'olor. Per poder-ho fer amb comoditat es van crear les esmocadores que, inicialment, eren unes

tisores amb dues fulles acabades en pinça a les quals, posteriorment, es va afegir un petit dipòsit, de manera que una de les fulles tallava el ble cremat i l'altra el recollia. La primera fulla tenia una placa per tancar el ble dins del dipòsit. Al llarg del segle XVIII i fins la segona meitat del XIX s'aplicaren moltes millores a les esmocadores, unes més pràctiques que d'altres: plaques mòbils, rodets i tot tipus de mecanismes enginyosos.

La finca del carrer Avinyó 16, d'on prové aquesta, estava situada dins d'un sector de la ciutat d'un cert nivell social i econòmic. Se sap, per exemple, que al principi del segle XVIII la casa era propietat del marquès Carles Alemany i de Bellpuig. Si la peça, de cronologia incerta (el nivell estratigràfic és força heterogeni i de cronologia poc definida, predominantment moderna), hagués estat propietat d'aquesta família noble o d'una que hi habités abans o després, amb tota seguretat hauria conviscut amb esmocadores de materials més luxosos, com ara la plata treballada o altres que provessin d'ennobrir-la. D'aquestes darreres, per les seves característiques més precioses, se'n conserven exemplars a diferents museus. En canvi, d'aquest tipus de ferro, més modestes, tècnicament senzilles, poc sotmeses a una evolució formal, però realment les més utilitzades quotidianament, a penes se'n coneixen exemples. Això, juntament amb el fet d'estar lligades a un espai concret de la ciutat, atorga el veritable valor a aquestes esmocadores del carrer Avinyó.

Núria Rivero

Servei de Col·leccions

Breus

A les bateries Turó de la Rovira

Aquest estiu, al llarg dels mesos de juliol i agost, es durà a terme el tercer camp de treball internacional a les bateries aèries del turó de la Rovira. El camp està inclòs en l'oferta d'estiu de la Fundació Escolta Josep Carol, i són diverses les institucions i empreses que hi col·laboren: l'Agència de Promoció del Carmel i entorns, el Districte d'Horta-Guinardó, l'Associació de Veïns de Can Baró, Parcs i Jardins de Barcelona i el Museu d'Història de la Ciutat. La intervenció arqueològica la durà a terme l'empresa Àtics SL, sota la direcció tècnica i científica de l'arqueòleg Jordi Ramos. El principal objectiu del camp és la recuperació d'una part de la memòria històrica de la nostra ciutat, mitjançant la revaloració, en part, de l'espai de les defenses antiaèries.

Actualment, el turó de la Rovira es troba ocupat per set bateries antiaèries construïdes a finals de l'any 1937 i inicis de 1938. Al cim del turó, s'ha conservat quasi la totalitat de l'estructura de la bateria, tant la part militar com les zones on hi havia la tropa i el lloc de comandament. Enguany, però, tots els treballs que es duran a terme a la zona de les bateries aniran en relació amb el projecte de recuperació i posada en valor d'aquestes, per tal com poden esdevenir un nou espai de l'MHCB per explicar una part de la història més recent de Barcelona. S'està treballant amb dues idees clau: per una banda la defensa de la ciutat, cosa explicada també al Refugi 307, i per l'altra la ciutat informal, la ciutat que neix arran d'un procés de canvis econòmics i socials, que comporta un moviment de persones i una nova ocupació de l'espai urbà, fenomen representat, en part, pel barraquisme. Aquest projecte, liderat des del barri, rebrà una subvenció del Memorial Democràtic, per iniciar una senyalització i una primera actuació de rehabilitació.

Les matinals del Call

El cicle s'inaugurà el diumenge 9 de març amb el tema «La senyalització del Call: un projecte realitzat». Victòria Mora acompanyà el públic assistent (unes 40 persones) a veure *in situ* els nou tòtems i plafons dispersos pels calls Major i Menor i va comentar, a més dels aspectes històrics i urbanístics, el procés i les incidències de la ubicació. Tot seguit, s'obrí el col·loqui al Centre, amb una important participació del públic.

El diumenge 13 d'abril va tenir lloc la xerrada «Documents hebraics de jueus catalans: novetats», a càrrec del professor Ramon de Déu Magdalena. Prèviament es va fer un itinerari per visitar tres punts del Call coneguts per la documentació escrita. La conferència va resultar molt interessant i també el col·loqui que la seguí. Les dues activitats van acabar amb una degustació-aperitiu a la teteria del barri. El diumenge 18 de maig, Ferran Puig ens parlà de les actuacions arqueològiques al Barri del Call.

ESMOCADORA

Època
Segle XVIII (?)

Material
Ferro

Dimensions
12,5 x 8 cm

Procedència
carrer Avinyó, 16 [codi
intervenció: 046/05
UE:1320]

Núm. d'inventari
MHCB 32853

Propostes

Cinema

Mirant al cel

Director: Jesús Garay. 2007.
85 min.

En aquest documental, el director recrea els bombardejos a Barcelona ocorreguts entre el 16 i el 18 de març de 1938. En aquest atac, la població civil es va convertir per primera vegada en objectiu militar per guanyar una guerra. Narra la història d'un jove artiller que defensa la ciutat des d'una bateria antiaèria situada al turó de la Rovira i la d'un pilot italià que ataca la ciutat. en una barreja entre documental i ficció on s'entrellacen els testimonis de supervivents dels bombardejos i de familiars dels que hi van morir.

Barcelona a la xarxa

Barcelona bombardejada. Actes commemoratius dels bombardeigs a Catalunya www.barcelonabombardejada.cat

Web dels actes commemoratius del setantè aniversari dels bombardeigs sobre Catalunya durant la Guerra Civil. S'hi pot trobar informació sobre les exposicions que s'han fet o s'estan fent, informació acurada sobre els bombardeigs, una relació detallada de les víctimes, relats dels records dels supervivents i també informació sobre els refugis que es van construir amb un mapa de tots els refugis de Barcelona. Igualment inclou, entre altres continguts, l'agenda de tots els actes que se celebren aquest any, etc.

Racones de Barcelona per redescobrir

Capella d'en Marcús

C/ Carders, 2 /

Placeta d'en Marcús

El carrer dels Carders era un dels camins d'entrada a la ciutat de

Barcelona des de l'època romana, era la via que hom prenia per anar cap al Vallès. A mitjans del segle XII Bernat Marcús, honorable ciutadà de Barcelona, agraïnt un favor vingut del cel, hi va fer construir un conjunt hospitalari per als pelegrins i pobres que arribaven a la ciutat, i d'aquí ve el nom de la capella. En un principi, Marcús va comprar un terreny proper a Santa Maria del Mar que va transformar en un cementiri per a pobres, i també va començar a construir l'església, un alberg i un hospital. Aviat va ser la seu de la Mare de Déu de la Guia, on s'aturaven els carruatges que entraven i sortien de la ciutat per implorar protecció o donar les gràcies a la verge Maria. A finals del segle XII i principis del segle XIII, la confraria dels «troters de bústia», formada pel servei de correus creat pel mateix Marcús, estava sota l'advocació de la Mare de Déu de la Guia. L'església ha patit diverses remodelacions i restauracions que n'han canviat la fisonomia original, de la qual ens resta una capella de planta rectangular coberta amb volta de canó. L'absis va ser suprimit el segle XVIII, moment en què segurament, es va construir la cripta subterrània, amb planta de creu llatina. Als murs exteriors es conserva la decoració amb arcs cecs típica del romànic de les nostres terres. Alguns d'aquests arcs conserven les mènsules, entre les quals n'hi ha alguna amb forma de cara humana. L'accés principal es troba a la façana; la reixa que la tanca va ser afegida a principis del segle XX. Com a anècdota, s'explica que, quan sant Ignasi va arribar a la ciutat de Barcelona l'any 1523, el primer lloc on va anar va ser aquesta capella.

estudi de 50 pàgines que conté les bases de la recerca sobre la qual posteriorment Núria Baguena ha aprofundit fins donar a llum aquest llibre. L'obra vol ser una aproximació a la manera com cuinaven, menjaven o compraven els habitants de Barcelona entre 1850 i 1900, un període en què la ciutat va patir grans transformacions: va créixer demogràficament fins triplicar el nombre d'habitants, i va créixer urbanísticament amb l'enderroca- ment de les muralles, la creació de l'Eixample i l'annexió dels pobles més propers. Cada capítol tracta un tema concret, com ara els mercats i les botigues de queviures, les novetats, la cuina de cada dia i la cuina festiva, el menjar a fora de casa, l'oferta gastronòmica de l'exposició Universal, la salut i els aliments i la literatura gastronòmica del segle XIX. També recull 50 receptes d'època.

RISQUES, Manel; MARÍN, Martí. Montjuïc: memòries en conflicte: el castell, la muntanya i la ciutat. Barcelona: L'esfera dels llibres, 2008.

El llibre comença quan Montjuïc es constituí en fortí defensiu de la ciutat arran la guerra de les institucions catalanes i la monarquia de Felip IV. El text ressegueix després la peculiar història de la muntanya i el castell tot fent referència a la llarga cadena de conflictes que arrossegaren les institucions de la ciutat, i també les catalanes, amb la monarquia absolutista al llarg dels segles XVII i XVIII, amb les autoritats estatals al llarg dels segles XIX i XX, fins la Guerra Civil de 1936 i el franquisme. La Guerra Civil no alterà aquesta condició. Obsolet en termes militars i ocupat en nom del poble, esdevingué presó política en temps de guerra i espai d'execucions de les penes de mort. Amb l'ocupació franquista de la ciutat passà a formar part dels espais de repressió. Els afusellaments, pocs, selectius, assoliren en alguns casos un gran contingut simbòlic. La vaga de tramvies de 1951 hi aportà els darrers presos polítics. Montjuïc és un espai de significació contraposada, d'imatges diverses i de memòries oposades, utilitzades en el discurs polític a l'hora de tractar dels usos de la muntanya que coronava.

Llibres

BAGUENA I MARANGES, Núria. Cuinar i menjar a Barcelona (1850-1900)

Barcelona: Edicions Cim, 2007. 238 p. ISBN 978-84-934972-5-5
Aquest llibre ha sorgit del treball final de la llicenciatura d'humanitats per part de l'autora, un

Agenda

Activitats

MUSEU DE NIT

Aquest estiu, seguint la tradició, l'MHCB prepara *Una nit al Museu. La perspectiva inesperada*. Un programa d'activitats nocturnes durant els mesos de juliol i agost per a tots els públics: rutes, visites i "sessions golfes" amb un enfocament inesperat per als més petits al Conjunt Monumental de la Plaça del Rei; música al claustre entorn de la figura de la dona com a intèrpret i visites per a totes les edats al Museu-Monestir de Pedralbes, i lectures amb visita inclosa al Refugi 307. I al Museu-Casa Verdaguier, com cada any, tindran lloc les *Nits d'astronomia poètica*. Una ocasió única per visitar de nit la casa on Verdaguier va passar els seus últims dies, contemplar la ciutat des de Collserola i sentir textos del poeta de la mà del rapsode Miquel Palau mentre observem els estels.

EXPOSICIÓ BARRAQUES. LA CIUTAT INFORMAL

A partir del 17 de juliol

Per conèixer totes les activitats d'*Una nit al Museu: La perspectiva inesperada*, així com les dates, horaris i preus, consulteu el *Programa d'activitats juliol-setembre 2008*, disponible des de mitjans de juny. Abonament per a totes les activitats d'*Una nit al Museu: La perspectiva inesperada*, 60 euros.

REUS, PARÍS, LONDRES

Dissabte, 7 de juny

«Reus, París, Londres». Per fer-hi honor, hem volgut dedicar aquesta sortida cultural a conèixer Reus. Des del segle XVIII la ciutat va esdevenir un punt de referència internacional gràcies al comerç de l'aiguardent. Aquesta riquesa es traduí a finals del segle XIX i principis del XX en la construcció d'alguns dels edificis més emblemàtics de la població.

Visitarem la Casa Navàs, obra de l'arquitecte Lluís Domènech i Montaner i considerada un dels edificis modernistes més ben conservats del nostre país, així com el Gaudí Centre, un espai creat amb la voluntat de redescobrir la figura de l'arquitecte Antoni Gaudí. Ja a la tarda, farem nostre l'Institut Psiquiàtric Pere Mata, també de Domènech i Montaner, i continuarem amb un itinerari a peu que ens permetrà conèixer alguns altres edificis modernistes de la ciutat, com la Casa Rull o la Casa Gasull, i també l'església prioral de Sant Pere, l'edifici més notable del Reus antic.

Lloc i hora de trobada: plaça de Ramon Berenguer el Gran, a les 8.30 h.

Activitat per a Amic/Amiga i acompanyant.

Preu: 15 € (dinar no inclòs). Places limitades.

Per reservar plaça, truqueu al 93 256 21 22 o bé escriviu a amics-mhcb@bcn.cat

Institut psiquiàtric Pere Mata, obra de Domènech i Montaner

Pel pont de Sant Joan els Amics i Amigues anem de viatge a Nàpols, Pompeia i Herculà. El grup ja està tancat, però us explicarem el viatge a la tornada!

ELS AMICS ENS EXPLIQUEN... ROMÀNIC AL CONFLENT

La primavera ens obsequiava amb un cap de setmana radiant i dissabte, a l'hora prevista, vam enfilem cap al priorat de Santa Maria de Serrabona. En un bell paratge natural vam trobar aquest edifici singular, que té un claustre d'una sola galeria obert sobre un paisatge lluminós. A Serrabona s'amaga una joia dels nostres avantpassats: l'admirable tribuna de marbre rosa completament esculpida. Una meravella.

Després de dinar, ens esperava Sant Miquel de Cuixà. Al fons, el Canigó cobert amb el seu millor mantell blanc ens contemplava de reüll i ens recordava la nostra cita de l'endemà. Sant Miquel de Cuixà va adquirir la seva esplendor sota les directrius de l'abat Oliba, qui el convertí en un dels grans conjunts monumentals de l'art medieval català. Molt s'ha descrit i s'ha publicat sobre l'ampli claustre, part del qual es pot admirar al Cloisters Museum de Nova York; sobre els capitells; sobre els arcs ultrapassats... I, especialment, sobre la cripta del Pessebre presidida per la immensa columna central.

L'endemà culminàvem l'excursió al més emblemàtic centre monàstic de la Catalunya Vella: vam iniciar a peu l'ascens a Sant Martí del Canigó. A dalt ens esperava una membre de la Comunitat de les Benaurances, els actuals habitants del monestir, que en un català més que acceptable per ser una francesa del nord, va fer-nos una exposició documentada i concisa sobre les vicissituds de l'indret. Sant Martí del Canigó és el resultat clar de la suma de voluntats; voluntats de persones que amb obstinació i treball han fet possible que hagi arribat fins als nostres dies.

El punt final el va posar una passejada per la població emmurallada de Vilafranca del Conflent. I... cap a casa! Amb aquella sensació d'haver aturat per un cap de setmana la quotidianitat i amb un retrat més per a l'àlbum dels records, on l'MHCB i els seus Amics cada cop adquireixen un protagonisme més destacat.

Finalment, agrair l'impecable bon saber de l'equip organitzatiu i la dedicació i professionalitat de la Lluïsa i la Mercè. Des d'aquí un reconeixement a la seva diligència.

Aurora Font Domínguez. Número d'Amiga de l'MHCB: 232

ELS AMICS ENS EXPLIQUEN... L'EMPORDÀ

Vam sortir de Barcelona amb una puntualitat immillorable, disposats a descobrir l'Empordà. A les deu del matí vam començar la visita a les sales i els espais més significatius i les obres més destacades del Teatre-Museu Dalí. En conjunt tot l'espai m'ha colpit força, i les explicacions de la guia m'han permès conèixer un món sorprenent, fantàstic, de somni inimaginable. Espais com el pati, l'escenari-cúpula, la sala Mae West i la sala Palau del Vent m'han xocat especialment. Ara puc entendre una mica més la personalitat de Dalí i la seva obra, molt especialment el surrealisme. Un cop acabada la visita, temps lliure per dinar, en companyia d'altres amigues que vaig fer en la sortida anterior; una estona molt agradable de tertúlia i canvi d'impressions.

Fem un salt en el temps. A la tarda, ens esperava la canònica de Santa Maria de Vilabertran (segles XI-XII), organitzada al voltant d'un claustre trapezoïdal. Conserva perfectament les diverses dependències que es van anar construint posteriorment i que fan que aquest monument sigui d'un gran interès arquitectònic pel bon estat de conservació i les seves característiques peculiars. I cap a Barcelona.

Agnès Garriga i Santanach.

Número d'Amiga de l'MHCB: 350

ENCARA ELS TEUS AMICS NO SÓN AMICS DE L'MHCB? ANIMA'LS I FAREU HISTÒRIA!

Ara, més avantatges:
Presentant el carnet d'Amic/Amiga,
tens un **5% de descompte** a les
llibreries de La Central

LA CENTRAL

www.lacentral.com

Avantatges

EL MÓN FUNERARI ROMÀ

Dijous, 19 de juny

Visita exclusiva a la necròpolis romana de la plaça Vila de Madrid per tal d'apropar-nos al món funerari dels segles I-III d.C.

Lloc i hora de trobada: plaça Vila de Madrid a les 19 h.

Activitat gratuïta per a Amic/Amiga i acompanyant. Places limitades.

UNA NIT DE LLEENDA

Divendres, 11 de juliol

Ruta nocturna que, juntament amb la història documentada, ens portarà des de la fundació de la ciutat fins a la visita dels Reis Catòlics, per tal de destriar què és realitat i què és fantasia.

Lloc i hora de trobada: Conjunt Monumental de la Plaça del Rei, a les 20.00 h. Durada: 2 h.

Activitat per a Amic/Amiga i acompanyant. Preu: 3€ . Places limitades.

Per participar en les activitats, podeu fer la reserva al telèfon 93 256 21 22 o bé escriure a amics-mhcb@bcn.cat. Places limitades.

VISITA A L'EXPOSICIÓ 'BARRAQUES. LA CIUTAT INFORMAL'

Dijous, 18 de setembre

Visita exclusiva a l'exposició. Lloc i hora de trobada: Conjunt Monumental de la Plaça del Rei, a les 18.30 h.

Activitat gratuïta per a Amic/Amiga i acompanyant. Places limitades.

LA BARCELONA DELS GREMIS

Dissabte, 27 de setembre

Ruta per conèixer l'organització i la pràctica dels diferents oficis, la presència dels quals es fa palesa encara en nombrosos indrets de la ciutat medieval i moderna.

Lloc i hora de trobada: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (plaça Nova, 5), a les 10.30 h. Durada: 3 h. Activitat per a Amic/Amiga i acompanyant. Preu: 3€ . Places limitades

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Nom i cognoms
Adreça
A/e
Població CP.....Província
Telèfon
DNIData de naixement

- Quota general anual: 30 €
- Quota reduïda (estudiants < 25 anys, aturats i jubilats. Cal presentar acreditació): 18 €
- Quota familiar (famílies amb fills < 18 anys): 42 €

PAGAMENT MITJANÇANT DOMICILIACIÓ BANCÀRIA

Entitat Oficina.....
DC Núm. de compte
Nom del titular.....
Adreça de l'entitat
Població.....CP.....Província.....

Data

Signatura

**"Regala
història"**
Cada amic que
en faci un de
nou rebrà
un regal!!!

Informació i reserves

T. 93 256 21 22 - F. 93 268 04 54 - reserves-mhcb@bcn.cat

Horari d'atenció: de dilluns a dijous, de 10 a 14 h i de 16 a 19 h i divendres, de 10 a 14h

www.museuhistoria.bcn.cat

01

Conjunt Monumental de la Plaça del Rei

Plaça del Rei, s/n
08002 Barcelona
Tel.: 93 256 21 00
Horari de visita:
de l'1 d'abril
al 30 de setembre,
de dimarts a
dissabte de 10
a 20 h.
De l'1 d'octubre al
31 de març, de
dimarts a
dissabte de 10 a
14 h i de 16 a 19 h.
Diumenges de 10 a
15 h.
Dilluns, tancat.

02

Museu-Monestir de Pedralbes

Baixada del Monestir, 9
08034 Barcelona
Tel.: 93 256 34 34
Horari de visita:
de l'1 d'abril
al 30 de setembre,
de dimarts a
dissabte de 10
a 17 h.
De l'1 d'octubre al
31 de març,
de dimarts
a dissabte de 10 a
14 h. Diumenges de
10 a 15 h.
Dilluns, tancat.

03

Museu-Casa Verdaguier

Ctra. Església, 104
Vil·la Joana.
Vallvidrera
08017 Barcelona
Tel.: 93 204 78 05
Horari de visita:
de dimarts a
divendres, per a
grups amb reserva
prèvia.
Dissabtes,
diumenges i festius
de 10 a 14 h.
Dilluns, tancat.

04

Centre d'Interpretació del Park Güell

Pavelló de Consergeria,
Park Güell
Carrer d'Olot, s/n
08024 Barcelona
Tel.: 93 285 68 99
Horari de visita:
de dilluns a
diumenge, d'11
a 15 h.

05

Centre d'Interpretació Històrica.

Refugi 307
Nou de la Rambla,
169
08004 Barcelona
Tel.: 93 256 21 00
Horari de visita:
dissabtes i
diumenges d'11
a 14 h.

06

Espai Santa Caterina. Centre d'Interpretació Arqueològica

Mercat de Santa Caterina
Plaça Joan Camprubí
08003 Barcelona
Tel.: 93 256 21 00
Horari de visita:
dilluns, dimarts,
dimecres i dissabte
de 8.30 a 14 h.
Dijous i divendres
de 8.30 a 20 h.

07

Centre d'Interpretació del Call

Placeta Manuel Ribé, s/n
08002 Barcelona
Tel.: 93 256 21 00
Horari de visita:
dimecres, dijous,
i divendres, de 10
a 14 h.
Dissabte, d'11
a 18 h. Diumenges i
festius d'11 a 15 h.
Dimarts per a grups
amb reserva prèvia.

MHCButlletí

Equip de Redacció: Jordi Carrió, Anna Castellano, Encarna Cobo, Adolf Fernández, Isabel Fernández del Moral, Lluïsa Mañosa, Carme Miró, Núria Miró, Ferran Puig, Núria Rivero, Lourdes Solana, Lina Ubero **Fotografies:** Pep Herrero, Antonio Ramírez, Joan Roca, Roger Rovira, Pere Vivas **Disseny gràfic:** PFP **Edició:** L'Avenç **Direcció:** Joan Roca

Dipòsit Legal: B.43370-20077

ISSN 1888-0975

L'MHCB compta amb el suport del Cercle del Museu:

Patrons institucionals

Societat Econòmica
Barcelonessa
d'Amics del País

Consell Econòmic
i Social de Barcelona

Ateneu Barcelonès

Sport Cultura
Barcelona

Associació
Consell de Cent

IEMed.

Institut Europeu
de la Mediterrània

Fundació Centre
Internacional
de Música Antiga

Associació
Industrials
de Catalunya

Associats

Abacus ●●●
Cooperativa

eLOGIA
MARKETING SINGULAR

iGuzzini

Amics

Canon

GRUP JULIÀ

Benefactors

Grup Agbar

Patrons

gasNatural

el Periódico

CAM Caja Mediterráneo

OBRES SOCIALS